



Annwyl Pwyllgor Newid Hinsawdd y Senedd

Rwy'n croesawu cyhoeddi "Cymru Sero Net – Cyllideb Garbon Budget 2", yn benodol yr ymdeimlad o frys sydd wedi'i blethu drwy'r cynllun gan dynnu sylw bod angen i'r 10 mlynedd nesaf fod yn 'ddegawd o weithredu' er mwyn osgoi effeithiau trychinebus ar genedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Rwy'n falch o weld Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cael ei defnyddio wrth fframio'r dull cyffredinol o ymdrin â'r cynllun; gyda ffocws ar y pum ffordd o weithio, gan ganolbwyntio ar y 'sut' yn ogystal â'r 'beth', yn ogystal â chymryd agwedd integredig ar draws meysydd polisi, gyda chysylltiadau â strategaethau sy'n bodoli eisoes yn tynnu sylw at y dull traws-lywodraethol sydd ei angen i fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur.

Mae hefyd yn dda gweld Llywodraeth Cymru yn ymrwmo i nifer o gamau yr oeddwn wedi'u hargymell yn fy [Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2020](#) gan gynnwys gosod gostyngiad carbon wrth graidd bargeinion dinas a thwf yn y dyfodol, gan gyflwyno gostyngiadau carbon pellach mewn rheoliadau adeiladu, datblygu technegau adeiladu arloesol, hyrwyddo a chefnogi datblygiadau ynni sy'n eiddo lleol, archwilio Symudedd fel Gwasanaeth, ffocws ar economi gylchol a blaenoriaethu swyddi gwyrdd a glân sy'n addas ar gyfer economi sydd wedi'i datgarboneiddio.

Fodd bynnag, credaf y dylai'r Llywodraeth fod wedi mynd ymhellach a gwneud ymrwymadau mwy grymus a mwy uchelgeisiol mewn nifer o feysydd:

- Er fy mod yn cytuno bod gan bob un ohonom ran i'w chwarae wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd, heb os, Llywodraeth Cymru sy'n arwain y ffordd - ffaith y credaf y gellid fod wedi'i hamlygu'n gryfach trwy'r cynllun.
- Er fy mod yn croesawu ffocws ar ystyriaethau allweddol fel trosglwyddo ac allyriadau defnydd yn unig, nid oes gan y Cynllun fanylion ar sut yn union y mae'r Llywodraeth yn bwriadu mynd i'r afael â hyn. Mae diffyg cysylltiad â strategaethau cydraddoldeb, heb unrhyw gyfeiriad at hil na rhyw nac at y cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol a gyhoeddwyd yn ddiweddar, sy'n gyfle a gollwyd. Yn ddiweddar, cyhoeddais adroddiad - [Anghydraddoldeb yng Nghymru'r Dyfodol](#) - sy'n tynnu sylw at y ffaith bod newid yn yr hinsawdd yn fater cydraddoldeb, a byddwn yn annog Llywodraeth Cymru i ystyried fy argymhellion o ran sut y maent yn symud ymlaen â'r gwaith hwn.
- Rwyf hefyd yn falch o weld ffocws ar addysg (trwy ymrwymadau yn y cwricwlwm newydd) a sgiliau ar gyfer adferiad gwyrdd; mae fy ngwaith gyda'r Sefydliad Economeg Newydd wedi tynnu sylw at hyn yn fater hanfodol ac yn fwch o ran cyflawni a bydd angen i'r Cynllun Sgiliau Sero Net sydd ar ddod adlewyrchu maint yr her. Mae datblygu cyrsiau, gallu addysgu a chymwysterau mewn diwydiannau newydd yn cymryd amser felly mae'n hanfodol bod y Llywodraeth yn ysgogi galw economaidd yn y sectorau a nodwyd yng Nghynllun Cymru Sero Net ac yn cynorthwyo addysgwyr a darparwyr i'n symud yn agosach at eco-lythrennedd a'r sgiliau sydd eu hangen i fodloni ein targedau sero net.



- Hoffwn weld ymrwymadau cadarnach o ran cyllideb y llywodraeth - mae diffyg eglurder siomedig yn cael ei ddarparu ar y dull y mae'r llywodraeth yn ei gymryd i asesu effaith penderfyniadau cyllidebol carbon a dim ymrwymiad i fabwysiadu 'prawf sero net' fel argymhellir gan Bwyllgor y DU ar Newid Hinsawdd.
- Er ei bod yn gadarnhaol gweld ymrwymiad i wneud Cynlluniau Lleihau Carbon yn rhan orfodol o dendrau caffael ar gyfer contractau Llywodraeth Cymru dros £5m, rydym eisoes yn gwybod bod caffael yn fater allweddol o ran allyriadau a nododd fy adolygiad adran 20 diweddar ddiffyg pryderus o manylion a dealltwriaeth gan gyrff cyhoeddus ar bwysigrwydd ystyried effaith eu penderfyniadau gwariant ar yr hinsawdd. Rhaid i'r Llywodraeth sicrhau bod gofynion polisi a deddfwriaethol clir i hyn ddigwydd ar draws yr holl wariant cyhoeddus gan gynnwys caffael a rhaid iddi hefyd ddarparu cefnogaeth i gyrff cyhoeddus i gael hyn yn iawn (gweler yr argymhellion pellach yn fy Adroddiad "[Caffael Llesiant yng Nghymru](#)"). Byddwn hefyd yn annog y Llywodraeth i gymryd camau mwy uchelgeisiol e.e. mynd i'r afael ag effeithiau datgoedwigo mewnforion Cymreig fel yr amlygwyd mewn adroddiad diweddar WWF / Maint Cymru.
- Mae hefyd yn destun pryder i hepgor ymrwymadau o ran gwyro pensiynau'r sector cyhoeddus o'r sector tanwydd ffosil, yn ogystal â'r diffyg manylder o ran hedfan - maes allyriadau uchel, y mae Llywodraeth Cymru yn parhau i'w ariannu.
- Rwy'n croesawu'r ymrwymadau sy'n ymwneud â phlannu coed ac adfer mawndir, ond gellid bod wedi gwneud cysylltiad yma hefyd â sgiliau a sut, er enghraifft, y gallai Gwasanaeth Natur Cenedlaethol ddatgloi buddion lluosog ar gyfer llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Dylid ymestyn hyn hefyd i gynnwys dyhead i wneud Cymru'r genedl fwyaf eco-lythrennog yn y byd gan greu swyddi eco-lythrennog o ansawdd uchel a fydd yn sicrhau buddion tymor hir i lesiant unigol, yr economi a'r gallu i gyflawni ein huchelgeisiau yn y dyfodol i wella, cynnal ac adfer bioamrywiaeth.
- Prin y sonnir am ddimensiwn diwylliannol llesiant trwy gydol y strategaeth, na'r rôl y gallai hyn ei chwarae, er enghraifft, newid ymddygiad a chodi ymwybyddiaeth o faterion hinsawdd. Gellid bod wedi gwneud cysylltiad yma â'r Addewid Llawrydd a sut y gallai'r sector cyhoeddus ddefnyddio hynny yn ei ymdrechion o amgylch newid yn yr hinsawdd.
- Fel y soniwyd uchod, mae rhai o'r ymrwymadau'n ymddangos yn ddigamsyniol ac nid ydyn nhw'n ddigon beiddgar i fynd â ni i'r man lle mae angen i ni fod erbyn 2025. Rwy'n ansicr, er enghraifft, pam y byddai cynllun gweithredu ar gyfer y sector gweithgynhyrchu bwyd a diod yn cymryd tan 2026 i baratoi; a hefyd pam mai dim ond 50% o gontractau economaidd fydd angen cynnwys o leiaf un addewid i leihau allyriadau neu ddod yn fwy gwydn yn yr hinsawdd erbyn 2025. Mae problemau clir gyda monitro sut mae'r contract economaidd yn cael ei gyflawni a'r mecanweithiau y gall busnes eu cyrchu i gael cefnogaeth ar hyn. Mae cyfle i yrru gweithgaredd y sector preifat o amgylch cwrdd â nodau llesiant Cymru a datgarboneiddio yn benodol ond nid oes gan hyn ffocws sylweddol yn y cynllun.
- Mae'r targedau ar gyfer newid moddol trafndiaeth (cyfran modd trafndiaeth gyhoeddus o 5% i 7% erbyn 2030) hefyd yn ymddangos yn ddigamsyniol yng ngoleuni'r ffaith mai dim ond 6% y mae allyriadau wedi gostwng ers llinell sylfaen 1990 a bod y car yn parhau i fod y prif fodd o drafnidiaeth a ddefnyddir yng Nghymru. Mae angen gweithredu llawer mwy brys ac uchelgeisiol



yn y maes hwn gan adeiladu ar y polisiau cadarnhaol y mae Llywodraeth Cymru wedi'u rhoi ar waith yn ddiweddar.

- Gellid bod wedi gwneud y polisiau sy'n ymwneud â busnes a diwydiant yn gadarnach hefyd - mae angen i Lywodraeth Cymru ddefnyddio pob lifer sydd ar gael iddynt i sicrhau bod busnesau'n gweithredu ar sero net. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau y dylai caffael yn y sector cyhoeddus, Busnes Cymru, y Contract Economaidd, cymorth masnach ac allforio, DBW a holl gronfeydd her Llywodraeth Cymru sy'n cefnogi ac yn cyllido busnes yng Nghymru fod yn ymroddedig i gyrraedd sero net - a dylent osod targedau a safonau i gael busnesau i ymrwymo i lwybr sero net.

Serch hynny, mae'r cynllun cyfredol yn dal i fod yn welliant amlwg ar y strategaeth flaenorol a dylai'r ffocws nawr fod ar droi'r uchelgeisiau hyn yn realiti ar gyflymder, gan sicrhau trosglwyddiad cyfiawn i bawb.